

Benadeling van leerders en opvoeders in laerskole in Eldoradopark: 'n Psigolinguistiese/ neorofilosofiese perspektief

* Hierdie artikel spruit voort uit 'n doktorsale proefskrif getitel "Benadeling van leerders en opvoeders in laerskole in Eldoradopark: 'n krities-linguistiese perspektief" (Allie, 2008). Die proefskrif is by die Universiteit van Johannesburg ingedien in die Departement Linguistiek en Literatuurwetenskap. Daar is stremmende faktore in Eldoradopark se geïntegreerde laerskoolklaskamers wat tot benadeling van leerders en opvoeders bydra. Soortgelyke aspekte van benadeling is reeds deur Macdonald (1990), Luckett (1992), Heugh (1995), ADEA-verslag (2005), Wolff (2005) en Allie (2008) uitgelig.

A B S T R A C T Learners at primary school level will in most cases be disadvantaged if learning and teaching take place in a language which is not their mother-tongue. This has in recent years been a topic for serious debate, not only in educational circles and publications, but also in the media. The research undertaken which preceded the doctoral dissertation on which the following article is based, focused on the nature of such disadvantage in the primary schools in Eldoradopark, south of Johannesburg. While the implementation of integration and transformation in education remains the responsibility of the national education authority, its practical implementation is relegated to the educators/teachers in the classroom. They need professional and material assistance. While the dissertation as a whole attempts to cover the complete spectrum of the problems experienced in this regard in Eldorado Park, this article focuses on the insights provided by neurophilosophy, an interdisciplinary approach not hitherto often touched upon as an important contributor to the debate.

Keywords: disadvantaged learners and educators in primary schools, a psycholinguistic perspective, neurons, neurophilosophy.

1. Inleiding

In die klaskamers van Eldoradopark, 'n voormalige Kleurling woonbuurt in die suidweste van Johannesburg, word leerders met verskillende opvoedkundige, taal- en kultuurbehoefes gevind. Engels is die medium waarin onderrig in die meerderheid van die klaskamers geskied. Afrikaans is die eerste addisionele taal. Die moedertaal van leerders of hul bevoegdheid in

Engels en Afrikaans, word nie voldoende in aanmerking geneem wanneer leerders tot skole toegelaat word nie as gevolg van transformasie, integrasie en taalideologie.

Die heterogene provinsie, Gauteng, illustreer die soort uitdagings wat ervaar word wanneer verskillende moedertale in 'n gebied verteenwoordig word (Pan South African Language Board, 2000:188). Die 2001-sensus het bevind dat migrasiepatrone uit landelike gebiede daarop dui dat die Suid-Afrikaanse bevolking verstedelik, met Gauteng en die Wes-Kaap wat die meeste mense trek. Leerders sluit by skole aan uit verskillende taal-, kulturele en sosio-ekonomiese agtergronde. Die oorweldigende meerderheid leerders ontvang nie onderrig in hul moedertaal in Eldoradopark nie.

Beleidmakers, sowel as baie van die ouers, selfs ouers wat nie Engels verstaan of praat nie, meen Engels, as medium van onderrig, is van meer waarde al verleen die Grondwet gelyke status aan al elf die amptelike tale. Om misleidende, oningeligte sienings te verander, is 'n moeilike taak wat professionele, geïntegreerde, sosiale bemarking vereis (vgl. Wolff 2004 in ADEA, 2005:56).

2. Benadeling

2.1 Opvoedkundige, taal- en kultuurbehoefte in klaskamers

Die Departement van Onderwys mag nie doelbewus 'n minderheidsgroep benadeel nie, maar 'n gebrek aan insig in die verskeidenheid faktore wat wel benadeling tot gevolg het of beïnvloed, kan wel tot benadeling lei. Die faktore sluit die voordele in wat die moedertaal inhou by kognitiewe ontwikkeling en die andersoortige behoeftes van die multikulturele, veeltalige klaskamer. 'n Taal, 'n moedertaal, is die waardevolste erfdeel van mense. Tog word die moedertaal van leerders nie in aanmerking geneem wanneer leerders tot skole toegelaat word nie en hulle onderrig in Engels ontvang.

'n Kind word binne 'n tradisie geplaas wanneer sy binne 'n kultuur, 'n sosiale groep, grootword. Die kultuurgroep het sy eie geskiedenis, tradisies, tekste en kennisskatte waarbinne kognisie plaasvind. Hierdie agtergrond is van onskatbare waarde en vorm die basis vir verdere onderwys en opleiding. Ongelukkig is dit so dat in Eldoradopark die agtergrondkennis van leerders oor hul moedertaal en kultuur, met die gepaardgaande tradisies, geskiedenis, tekste en kennisskatte nie ten volle benut word in hul onderwys en opleiding nie.

Daar is by al die skole wat vroeër ook Afrikaans as medium van onderrig gehad het, 'n wegbeweg na Engels as die taal waarin leer en onderrig geskied.

Die meerderheid Afrikaans- en Engelssprekende leerders leer nog nie 'n Afrikataal op skool aan nie. Nóg die Afrikaanssprekende (met Engels as medium van onderrig), nóg die swart leerders ontvang onderrig via hul moedertaal.

Taalonderrig vorm die basis waarop alle kennis, vaardighede en waardes oor al die leerareas uitgebrei word. Groot groepe leerders van tot ses-en-vyftig per klas, maak dit moeilik om leerders meer skriftelike stelwerk en begripstoetse te gee omdat dit langer neem om die klas se werk te evalueer. Opvoeders moet in **dieselfde klaskamer** aandag skenk aan **leerders wat goed presteer** in 'n taal, **gemiddelde leerders, onderpresteerders en ondervoorbereide leerders** wat by skole inskakel sonder die tale wat die skole aanbied. Goeie standaarde moet gehandhaaf word ten spyte van bogenoemde uitdagings. Die owerhede verwag dat leerders goed moet presteer op

skool. Leerders in graad 1 tot 6 skryf reeds standaardtoetse om hul vordering te peil. Uit van die nasionale en provinsiale assessering wat voltooi is, is die bevinding dat jonger leerders nie die mas opkom met basiese vaardighede nie (*Sunday Times*, 4 Januarie 2004:15).

Nie alle ouers kan bydra tot hul kinders se taalopvoeding op skool nie waar leerders tale neem wat ouers nie verstaan of praat nie. *Ongeletterde* ouers het reeds die nadeel dat hulle nie kan lees of skryf nie. Hul ryk bron van mondelinge taalkennis in hul eie taal word nie genoegsaam benut nie.

Nie-moedertaalsprekers van die onderrigtaal se werklike probleem lê, vanuit 'n kognitiewe perspektief, dieper as die feit dat die leerders tweedetaal- en selfs vreemdetaalsprekers van die onderrigtaal (Engels) is. Navorsing dui op 'n beduidende verskil in kennishantering tussen geletterde en mondelinge kulture. In die *Threshold Project* (Macdonald, 1990) is baie aandag hieraan gegee. Navorsers en programontwikkelaars van oorbruggings- en steunprogramme behoort hiermee rekening te hou. Probleme op geletterdheid- en akademiese ondersteuningsvlak behoort op die vlak van kognisie en nie net op die vlak van taal alleen nie, aandag te geniet.

Moedertaalverwerwing en kognitiewe ontwikkeling in die vroeë kinderjare vorm 'n belangrike basis vir verdere ontwikkeling en leer waarop daar voortgebou word deur opvoeders in die klasse van die laerskool. Benadeling deur taal kom onder meer voor wanneer die kind se kennis van die reeds bestaande moedertaal nie doeltreffend ingespan word in sy/haar kognitiewe ontwikkeling nie.

Wanneer leerders eers op skool 'n taal aanleer, het hulle nie deur die taalverwerwingsfases in die taal wat aangeleer word, gegaan nie. Leerders wat in die intermediêre fase by 'n skool inskakel en vir die eerste keer kennis maak met 'n taal, het dan ook nie die waardevolle werk gedoen wat van graad R tot graad 3 in skole in die taal gedoen word nie. Kinders word benadeel wanneer hulle "maternaal verwaarloos" word (vgl. 3.3). Hierdie verwaarlosing is nie 'n doelbewuste, beplande verwaarlosing nie. Dit gebeur wanneer leerders in 'n klas "afgeskeep" word omdat hulle nie "genoeg" persoonlike aandag van die leerkrag ontvang nie. Een dosent kan 'n kursus aan 200 studente aanbied in 'n lesingsaal op universiteit, maar een onderwyseres kan nie met 60 leerders in 'n graad een klas werk nie. Meer as 40 leerders in 'n klas is "te veel". Dis "die geheim" wat privaat skole en skole in meer gegoede gebiede verhoed om 50 leerders in 'n laerskoolklas in te stop.

Kognitiewe bekwaamheid (veral geletterdheidsvaardighede, konsepvorming en diskoersstrategieë) wat in een taal ontwikkel is, word na die tweede taal oorgedra. Dit is om hierdie rede dat leerders met hoogs ontwikkelde eerstetaalvaardighede geneig is om kognitiewe vaardighede in 'n tweede taal vinniger en met meer sukses te verwerf in vergelyking met kinders met minder ontwikkelde eerstetaalvaardighede (NEPI Policy Document, 1992:42). Die argument is dat 'n kind se konseptuele denke eers goed gevestig moet wees in die huistaal voor 'n tweede taal geleer kan word om te verhoed dat 'n kind opvoedkundig benadeel word. Van die leerders in Eldoradopark word om genoemde redes, opvoedkundig benadeel.

'n Persoon wat tweetalig word deur sistematiese, gestruktureerde onderrig, is 'n sekondêre tweetalige. Die tweetaligheid kan *bereikte* tweetaligheid genoem word. Formele taalonderrig op skool word *skool* tweetaligheid genoem. Hier kry die leerder nie baie geleentheid om die

taal buite die klaskamer te gebruik nie. Opvoeders se taak word bemoeilik omdat baie van die kinders in Eldoradopark net Engels of Afrikaans op skool gebruik. Leerders word benadeel waar dit die geval is.

Taalbevoegdheid word deur literatuurstudie interessant gemaak. Grammatika in konteks is baie beter om te studeer as los onsamehangende sinne. Bewustheid van die grammatika word deur luister en lees aangewakker. Die televisie, radio, tydskrifte, koerante en ander tekste help met verwerwing. Deur blootstelling aan die tweede taal kan motivering verder plaasvind. Leerders word benadeel as hulle nie op genoemde maniere genoegsaam in die tweede taal gestimuleer word nie. Die ondervinding in Eldoradopark is dat 'n leerder met 'n gebrekkige taalkennis in die medium van onderrig, nie die mas kan opkom, tensy daar iets aan sy taalkennis gedoen word nie. Die aard van taal- en leerstruikelblokke wat leerders ervaar wanneer hulle van hul moedertale na Engels (en Afrikaans) moet oorskakel, kan nie gering geskat word nie. Daar is vyf faktore wat onderling verbind is, naamlik die linguïstiese struikelblokke, konseptuele style wat kultuurspesifiek mag wees, probleme met handboeke vir die inhoudsvakke, ongelykheid of probleme met Engels wat as 'n "vak" geleer word en Engels soos dit oor die kurrikulum benodig word, asook skoolgebaseerde leerervarings (Macdonald, 1990:1). Opvoeders in Eldoradopark ontvang geen bykomende finansiële ondersteuning of metodologiese hulp van amptenare om die spesiale behoeftes van kinders te hanteer nie. Hulle is aan hulself oorgelaat.

Wanneer Engels die kind se medium van onderrig word, maar eers in graad een of later aangeleer word, is daar uitdagings eie aan die verwerwing van 'n tweede taal. Leerders ondervind groter uitdagings wanneer Engels eers in die intersensfase (graad 4 - graad 7) aangeleer word. Taal is belangrik en vorm die kern wanneer dit gaan oor begripsvorming en konsepvorming. Die kognitiewe linguïstiek behoort ingespan te word om leerders uit verskillende taal- en kultuuragtergronde én opvoeders te ondersteun in die opvoedingsproses in Eldoradopark. Kognitiewe linguïstiek sien taal as deel van en in interaksie met die kognitiewe vermoëns van die menslike brein soos persepsie, geheue, aandag, emosie en redenering.

Leerders wat nie die taal van onderrig verstaan nie, moet eers deur vertaling, of ander metodes wat aangewend word, gaan om hulle te laat verstaan. Na dit gebeur het, sou hulle in staat wees om die prosesse van betekeniskonstruksie na ander kognitiewe domeine te veralgemeen en uit te brei.

2.2 Bykomende finansiële ondersteuning en ekstra personeel

Monoglossie binne die konteks van hierdie artikel, dui op die sosiale opset en het te doen met die taalbeleid, die beplanning en die vertolking daarvan rakende die taalvraagstuk van die land, meer spesifiek veeltalige, multikulturele gebiede soos Eldoradopark. Die vertolking van die Grondwet deur amptenare in diens van die Staat (veral hoër op in die Departement van Onderwys), die gebrek aan moedertaalonderrig, Engels as voorkeurtaal, die opvoeder-leerder-verhouding, asook die implementering van die Suid-Afrikaanse vertolking van uitkomstgerigte onderwys in 'n Derdewêreldland wat nie die finansies het om dit te doen soos dit in Eerstewêreldlande gedoen word nie, het tot gevolg dat onderwys in gebiede soos Eldoradopark negatief geraak word.

Suid-Afrika het 'n verpligte onderwysbeleid van graad een tot graad nege. Omdat die leerlingtalle so groot is en die beskikbare fondse so ontoereikend is, word nie veel gedoen om die beleid af

te dwing nie. Die Internasionale Monetêre Fonds se neoliberale riglyne word gevolg en daar is groot druk op die onderwysstelsel. Daar is grootskaalse vermindering in opvoedergetalle, met van die beste opvoeders wat die grootste aansporing het om die professie te verlaat (Ricento, 2000:169). Wanneer ons deelneem aan enige taalaktiwiteit, of dit nou alledaags of skeppend is, word daar onbewustelik uit ontsaglike kognitiewe bronne geput, ontelbare modelle en raamwerke word herroep, veelvoudige verbande word gestel, 'n groot verskeidenheid inligting word gekoördineer en daar word deelgeneem aan skeppende kartering en oordrag, waarop daar ook uitgebrei word. Dit is waaroor taal gaan en waarom taal daar is. Leerders, veral die met ander moedertale as die tale wat die skool aanbied, behoort in graad een by skole in te skakel om tale op 'n vroeë stadium te bemeester. Ouers het hier die primêre verantwoordelikheid omdat hulle 'n belangrike rol vertolk by kognitiewe ontwikkeling en die taalverwerwing van hul kinders. Hulle begin die onderrigproses, ondersteun dit en is medeverantwoordelik vir lewenslange leer. Dat hulle 'n belangrike rol het om te vervul in die formele onderwys, is gewis, veral met die eise wat uitkomsgerigte onderwys stel. Ongelukkig is dit so dat nie alle ouers die soort ondersteuning aan hul kinders kan bied wat hier genoem word nie. Daar word nie gesorg dat waar leerders met ander moedertale as die skool se tale na skole kom, graad R-klasse beskikbaar is vir veral die kinders en die opvoeders wat met hulle werk se onthalwe nie.

Transformasie en integrasie in skole vind nie onder integrasie-vriendelike omstandighede plaas nie.

By drie skole was daar opvoeders wat uit die skoolfonds betaal is. Dit het tot gevolg dat 'n groot hap van die skoolfonds aan salarisse bestee is en die skole met minder moes klaarkom om in hul *ander behoeftes* te voorsien. Al die hoofde het aangedui dat hul skole die dienste van meer opvoeders kan gebruik. Opvoeders word nie beskikbaar gestel vir spesiale dienste soos om die mediasentrums en die rekenaarlaboratoriums te beman nie. Die owerhede verklaar opvoeders waarsonder skole nie kan doen nie, as oortollig. Departementshoofde het min of geen *vry periodes* nie alhoewel hulle bykomende take moet verrig soos om hulle kollegas in hul skole te ondersteun en hul werk te evalueer. Die aantal leerders wat by 'n skool ingeskryf is, word deur 40 gedeel om die aantal opvoeders te kry waarvoor skole "kwalifiseer" sonder inagneming van die leerders se taal waarin leer en onderrig geskied. Meer opvoeders word benodig in parallelmediumskole. Leerders se diverse taalagtergronde vereis dat hulle meer individuele aandag van hul opvoeders ontvang. Skole behoort opvoeders te kan aanstel om met remediërende onderrig te help, aangesien daar 'n behoefte hiervoor is. Die Departement van Onderwys behoort 'n aanduiding te gee dat hulle weet van probleme in skole en dat hulle bereid is om iets daaraan te doen. Belê hierin. Dit gebeur nie op die oomblik nie. Daar behoort na opvoeders geluister te word. As voorbeeld hier, kan die opvoeder-leerder-verhouding van 40 tot 1 gebruik word. Net die mense in die topbestuur kan iets hieraan doen. Verander die opvoeder-leerder-verhouding na 25 tot 30 leerders per opvoeder.

Die taalkwessie, finansies, sosio-ekonomiese omstandighede in die gebied en die gevare wat MIV/vigs bied, is die soort uitdagings wat verband hou met die omstandighede in die skole. 'n Ander uitdaging is sommige ouers se onverantwoordelikheid en onbetrokkenheid by hul kinders se opvoeding, veral die ouers met kinders wat akademiese steun nodig het.

In die afdeling oor die neurofilosofie word maternale verwaarlosing of benadeling bespreek (Den Boer, 2003). Maternale en voortdurende deprivasie op baie jeugdige leeftyd lei tot groei-

agterstande van ook die brein. Waar daar met 49 leerders in 'n klas gewerk word, kan van die kinders *maternale verwaarlosing* in die skool beleef omdat die opvoeder nie *genoegsame* individuele aandag aan hulle kan gee nie. Naas goeie higiëne is liefdevolle sorg net so belangrik vir goeie ontwikkeling.

Die brein het nie 'n spesiale afdeling/plek waar inligting (= data) gebêre word nie. In die geval van die menslike brein verander die verhouding tussen die inligting in die brein gedurig in wisselwerking met die impulse vanuit die omgewing. Leer vind plaas wanneer hierdie proses tot 'n versterking van sekere neurobane en veranderings in die interkonneksie van die sinapse lei. Kinders is op ongeveer ses jaar meer vatbaar vir formele invoer van inligting uit die omgewing, in hierdie geval die skool, en hulle is dan skoolgereed. Die laerskoolonderwyseres vervang die rol van die moeder, die grootmoeder of ander rolspeler as bemiddelaar in die neo-Vygotskiaanse sin. Craig en Kok het bevind dat die grootmoeder in die swart gemeenskap in Natal die rol van die moeder oorneem waar moeders afwesig was. Dit gebeur ook in Eldoradopark, Soweto en Devland dat grootmoeders instaan vir moeders in hul afwesigheid. Die rol wat onderwyseresse hier speel wanneer hul dié rol oorneem, mag nie geringgeskat word nie. Van die 193 opvoeders by die 8 skole was 145 (75%) vroue en net 48 (25%) mans. Geen mans is hoegenaamd in die skole se grondslagfaseklasse (graad 1 tot graad 3) gevind nie (Allie, 2008).

Die rol wat vroue speel by taalverwerwing, taalaanleer, die aanleer van kommunikatiewe vaardighede en die kognitiewe ontwikkeling van leerders, gaan ongesiens verby, veral in die grondslagfaseklasse waar leerders by 'n skool aansluit sonder dat hulle Engels of Afrikaans kan praat.

Biologiese sielkunde beskryf die aanvul van verdwene of nie bestaande neurone as plastisiteit, en dis verbasend hoe waardevol hierdie kenmerk vir die ontwikkeling of funksionering van die mens se funksies is. Dit speel 'n uiters belangrike rol by leer. Die brein is op jeugdige leeftyd besonder "plasties". Funksies in die harsingsgebiede word eenvoudig net oorgeneem deur sinapse by beskadiging of amputasie. Die aantal sinapse in die visuele korteks van 'n baba verdubbel in die tweede of derde maand, mits daar nie sprake is van "maternale verwaarlosing" nie. In die geval van die menslike brein verander die verhouding tussen die inligting in die brein gedurig in wisselwerking met die impulse vanuit die omgewing. Leer vind plaas wanneer hierdie proses tot 'n versterking van sekere neurobane en veranderings in die interkonneksie van die sinapse lei (Den Boer, 2003).

Stres se rol op hierdie vlak, ervaring en leer/oefening is bewys. Benadeling wat as stresvol waargeneem word op hierdie stadium van ontwikkeling en sosiaal-emosionele ervarings, veroorsaak agterstande in kognitiewe en sosiaal-emosionele vaardighede. Daar kan verwag word dat leerders wat in groot getalle in 'n klas byeengebring word en boonop nog 'n 'vreemde taal' moet verwerf, agterstande in kognitiewe en sosiaal-emosionele vaardighede sal hê.

Uit ondersoekes wat gedoen is oor die brein, stres en leer, blyk dit dat blootstelling aan kortstondige beheerbare stres nie noodwendig skadelik is vir 'n ontwikkelende organisme nie. Dit kan lei tot die ontwikkeling van hanteringstrategieë (allostase). Langdurige onkontroleerbare stres kan egter 'n neuro-endokriene respons veroorsaak wat tot die aktivering van die HHB-as (hipotalamus-hipofise-bynieras) lei. Dit kan weer tot hiperlipemie (hoë vetgehalte in die

bloed), hoë bloeddruk, verswakte weerstand teen virusinfeksies, angs en depressie lei. Bepaalde stimuli soos die beskikbaarheid van voedsel, warmte, die aanwesigheid van taktiele en visuele kontak en liefdevolle moedersorg is deurslaggewend vir goeie ontwikkeling, veral van die brein (Den Boer, 2003:89). Veral maternale en voortdurende deprivasie op baie jeugdige leeftyd lei tot groei-agterstand, veral ook van die brein. Harsinggebiede soos die limbiese sisteem is van sosiale kontak, voldoende “warmte” en emosionele insette vir volledige ontwikkeling afhanklik. ‘n Onbeskadigde amigdala is essensieel vir ons sosiale en emosionele ontwikkeling. Ons moet ook oor die vermoë beskik om plekke en persone te onthou wat geassosieer kan word met veiligheid en geborgenheid, en vir geheueprosessering is die hippokampus van belang.

Uit die navorsing is dit duidelik dat die brein kleiner word by uiterste gevalle van verwaarlosing. Die slotsom van die ondersoek na die effek van sosiale en veral moederlike deprivasie is: *Ohne Mutter geht es nicht* (Sonder moeder kan dit nie). In die skoolsituasie kan dit gesê word: sonder die veiligheid en geborgenheid wat die onderwyseres bied, kan sosiale en emosionele ontwikkeling en geheueprosessering nie gebeur nie.

Ondersoeke deur Hubel en Wiesel het al jare gelede getoon dat die visuele korteks uitsluitlik goed ontwikkel wanneer dit voldoende visuele inligting ontvang. Dit is ook so dat sosiaal-emosionele kontak vir jong kinders onontbeerlik is vir die ontwikkeling van sosiale vaardighede. Die liefdevolle gehegtheid blyk noodsaaklik te wees om in staat te wees om normale betrekkinge met die medemens te kan onderhou. Dit wil voorkom asof die sensus “weet” dat dit belangrik is vir goeie ontwikkeling. Emosionele en liefdevolle kontak (verkieslik deur die moeder) is ‘n basisvoorwaarde vir optimale ontwikkeling (Den Boer, 2003:104). Leerders moet met minder emosionele en liefdevolle kontak as basisvoorwaarde vir optimale ontwikkeling klaarkom waar hulle in groepe van 56 en meer met een onderwyseres oor die weg moet kom.

Alle ervare opvoeders se deskundigheid ten opsigte van behoeftebeplanning, met die fokus op kommunikatiewe vaardighede en die metodologiese benadering, word nie gerespekteer of gebruik nie.

Die spesiale behoeftes van leerders en opvoeders in geïntegreerde klaskamers behoort aandag te kry om leer te bevorder (Allie, 2008).

Die vertolking en implementering van onderwysbeleid deur amptenare het tot gevolg dat leerders en opvoeders in Eldoradoparkse skole benadeel word. Die regering kan nie die soort onderwys voorsien wat leerders in die een-en-twintigste eeu vereis nie (Davie, 2005:xviii). Vroue in die grondslagfase van die laerskool se kundigheid word nie ten volle benut in situasies waar oorbruggingsklasse en akademiese steunprogramme aangebied word nie. Hierdie opvoeders het die ervaring en kundigheid om die leerders van die primêre taalvaardighede te voorsien wat hulle in staat sal stel om betekenisvol op primêre vlak na die taal te luister, te verstaan, te praat, te lees en te skryf. Verpligte onderwyswetgewing is daarvoor verantwoordelik dat die onderwys nie tred hou met ontwikkeling in die breër gemeenskap nie (Davie, 2005:xvii).

Die Departement van Onderwys kon tot nou toe, nie veel doen om die behoeftes van die veranderende klaskamers in Eldoradopark aan te spreek nie (Allie, 2008).

‘n *Systemic Evaluation Report* is deur die Gautengse Departement van Onderwys onder opvoeders se aandag gebring in ‘n aanbieding op 27 Maart 2006 in Turffontein, Johannesburg

(Gauteng Department of Education, 2006). Tryphina Mokhine het die bespreking gelei waar inligting lig werp op die vordering van laerskoolleerders in die land en die provinsie waarbinne Eldoradopark val. Alhoewel daar van die Eldoradoparkse skole by die sistemiese evaluering betrek was, is die uitslae van die skole nie bekend gemaak nie en is dit ingesluit by die Gautengse provinsiale verslag. Die inligting dui aan dat die uitslae van die sistemiese evaluering wat in graad 3 (2001/2) en graad 6 (2004) gedoen is, onbevredigend was.

Onder bevindings en aanbevelings is daar in die kategorieë sosio-ekonomiese status (SES), ondersteuning tuis, toegang tot inligting en hulpbronne, asook klasgrootte gevind dat leerders uit hoë sosio-ekonomiese agtergronde beter gevaar het as dié uit lae sosio-ekonomiese agtergronde. Waar kinders deur hul ouers ondersteun is en toegang tot inligting en hulpbronne gehad het, het die kinders ook goed gevaar. Behalwe vir van die skole in landelike gebiede, het leerders in klasse waar minder leerders was, beter presteer (Gauteng Department of Education, 2006:5). Eldoradopark word nie as ‘n hoë sosio-ekonomiese gebied beskou nie. Ek neem aan dat die skole wat die gebied verteenwoordig het, ook nie so goed gevaar het nie as gevolg van genoemde faktore wat tot benadeling bydra. Ook is ouer-ondersteuning grotendeels afwesig en bevind die meerderheid leerders hulself in *groot klasse*. Hierdie aanname word onderskraag deur die empiriese ondersoek wat tydens die doktorsale navorsing gedoen is (Allie, 2008).

Beide die graad 3- en die graad 6-bevindings dui daarop dat geletterdheid (vaardigheid in die taal waarin leer en onderwys geskied) in Gauteng, oor die algemeen, op ‘n onaanvaarbare vlak is. Aangesien Eldoradoparkse skole (wat deel gevorm het van Distrik D11 met skole in Soweto, Ennerdale en Lenasia) as townshipskole, nie goed gevaar het nie, kan een van die redes vir die swak prestasie, na my mening, aan benadeling van die kinders en opvoeders toegeskryf word. Swak sosio-ekonomiese omstandighede waaronder leerders hulle bevind, swak ouerbetrokkenheid en die opvoeder-leerder-verhouding, is van die belangrikste redes wat vir die swak prestasie deur opvoeders by die vergadering gegee is. Onder bevindings is die volgende gegee:

- “Learners whose home language was the same as the LoLT (Language of learning and teaching) obtained higher scores
- Location of the school (higher scores in urban than rural)
- Low scores for items that required learners to construct and provide own response
- Gender difference across all subjects – Mathematics – same, Science and LoLT = girls” (dogters het beter gevaar) (Gauteng Department of Education, 2006)

Laerskoolleerders in Eldoradopark moet die geleentheid gebied word om hulself deur taal te bemagtig sodat hulle toegerus kan word om in al die domeine van die teikentaal, met selfvertroue te kan funksioneer, oor taal- en kultuurgrense heen. Opvoeders het “genoeg tyd” nodig om “stil te kan staan” by elke kind en om aan individuele behoeftes aandag te gee wanneer daar met taal omgegaan word. Kinders en opvoeders word benadeel wanneer daar nie “genoeg tyd” hiervoor is nie (Allie, 2008).

Die psigolinguistiek lê die noodsaaklike verbande tussen moedertaalverwerwing, kognitiewe ontwikkeling, moedertaalonderrig asook taal en begrip. Dit beskryf die ideale omstandighede waaronder ‘n tweede taal verwerf kan word en lig die probleme uit van tweedetaalverwerwing onder nie-optimale omstandighede. Die sosiolinguistiek en sy sub- en newedissiplines is

relevant om die situasie waarbinne benadeling deur taal op skool plaasvind op 'n omvattende manier te kan beskryf en te kritiseer.

Navorsers soos Carol Macdonald (1990) en Luckett (1992) het uitsprake gelewer oor die invloed wat leerders se kulturele agtergrond, kognitiewe ontwikkelingsvlak en onderwysagtergrond op hul verdere kognitiewe ontwikkeling het. Die neo-Vygotskiaanse paradigma gaan oor die rol, eers van die moeder, dan van die ouma (Craig, 1985) en (Kok, 1986) in die afwesigheid van die moeder en daarna die laerskoolonderwyseres in die grondslagfase klasse wat die rol van bemiddelaar oorneem ten opsigte van die sone van proksimale ontwikkeling. Onderwyseresse in die grondslagfaseklasse in Eldoradopark se rol as bemiddelaar kan nie tot sy reg kom nie. As ons hierby reken die veeltalige, multikulturele agtergronde van die leerders, is dit nie 'n maklike taak nie. Navorsing met die Roemeense kinders (sien 3.3 van hierdie artikel) het getoon dat kinders (en versorgers?) benadeel word waar omstandighede geld waar 'n groot groep kinders op een bemiddelaar afgedwing word. Wat hier bespreek is, is voorbeelde van die soort benadeling wat leerders én opvoeders beleef. Dit is na my mening van die belangrikste redes waarom dit nie beter gaan in Suid-Afrikaanse onderwys nie.

Daar word met meegevoel gekyk na kinders, “swart” sowel as “Kleurling,” wat hulle in hierdie omstandighede bevind. Van die “swart” kinders kom uit problematiese agtergronde na die skole ten opsigte van hul kognitiewe ontwikkeling, maternale deprivasie, armoedige “plakkeromstandighede” en bevind hulle in groot klasse waar dieselfde les as gevolg van kodewisseling in Engels, miskien Afrikaans (en dalk nog 'n halfdosyn sogenaamde Afrikatale) aangebied en herhaal moet word. Waardevolle tyd gaan in die proses verlore. Van die leerders tree as tolke op om vakinhoud oor te dra waar hulle taalgenote die diens benodig omdat die meerderheid van die opvoeders nie die Afrikatale kan praat nie. 'n Mens kan nou vra of die onderwyseresse wat as die Vygotskiaanse bemiddelaars by die swart ma's en oumas moet oorneem, met 'n hele massa kinders wat skree om aandag, elke kind die individuele aandag kan gee wat sy/hy nodig het.

Die kinders uit die oorspronklike gemeenskap, sommige met hul eie sosio-ekonomiese probleme, beleef in die groot klasse waar daar van tolkdienste, deur die leerders self, en vertaling gebruik gemaak moet word, ook benadeling. Voeg die Departement van Onderwys nie landswyd eenvoudig nog 'n driemiljoen benadeeldes by die oorspronklike onmoontlike situasie nie? Die problematiek in dissiplines uit die psigiatrie, die psigolinguistiek en die neurofilosofie is relevant vir die soort benadeling wat hier bespreek word.

Dertien jaar na die eerste demokratiese verkiesing in die land, wil dit voorkom asof daar in gebiede soos Eldoradopark, Freedom Park en Devland nie genoegsaam beplan word om oplossings te vind vir die uitdagings wat hierdie gemeenskappe ervaar nie. Is die amptenare in diens van die Gautengse Departement van Onderwys *proaktief*? UGO stel sy eie eise waarsonder die model nie suksesvol nagevolg kan word nie (vergeelyk die bevindings van die graad ses-uitslae). Van die kritiek teen UGO lui soos volg: “As a system aimed at producing ‘confident illiterates’, a system which refutes the need for competition and its essential element: individual excellence. It is based on the group and seeks not so much as to endow children with skills as to make them feel good and to raise their self-esteem” (*Sunday Times*, 1 Junie 1997).

In klasse waar Engels die onderrigtaal is en veronderstel is om die huistaal van die leerders te wees, is dit 'n addisionele taal vir 'n groot persentasie kinders in Eldoradopark. Dit is dus nie moontlik dat alle leerders in hul huistale onderrig word nie, selfs nie in die grondslagfaseklasse waar daar aanbeveel word dat leerders in hul huistale leer lees en skryf nie (Revised National Curriculum Statement Grades R-9 (schools) Policy – Department of Education, 2002). Die addisionele taal neem die rol van die huistale oor in klaskamers. Die meerderheid opvoeders het Engels en Afrikaans as huistale en is nie Afrikatale magtig nie.

Individuele aandag moet aan leerders gegee word, veral wanneer lees en mondelinge werk gedoen word. Hiervoor is meer tyd nodig. 'n Moontlike oplossing vir die probleem kan kleiner klasse wees. Waar daar twintig of meer leerders uit 'n klas van veertig, Sotho, Zoeloe, Xhosa, Tswana, Pedi en ander Afrikataalsprekers is, kan bykomende hulp en spesiale ondersteuning deur opvoeders "makliker" gegee word indien daar met minder leerders per klas gewerk word.

3. Insigte uit die neurofilosofie oor die brein, stres en leer

Carol Macdonald (1990) het reeds in haar navorsing in die laat 1980's van Pascual-Leone as bron gebruik gemaak in die waardevolle werk wat sy toe gedoen het. Pascual-Leone, Cammarota, Wassermann, Basil-Neto, Cohen en Hallett (1993; 2001) het later meer navorsing gerapporteer wat 'n verband toon met Macdonald se navorsing. By Pascual-Leone het dit gegaan oor die uitwerking van leer/opleiding/oefening van spesifieke vaardighede op veranderinge in die kortikale verteenwoordiging ("representation") van die betrokke funksie. Korteks verwys na 'n spesifieke afdeling van die fisiese samestelling van die brein wat sekere groeperings van funksies beheer/hanteer. Daar is 'n somato-sensoriese korteks, 'n motoriese korteks, die pariëto-tempora-oksipitale korteks, die ouditiewe korteks en die visuele korteks om maar 'n paar te noem. Sommige het vanselfsprekende name of funksies. Die ouditiewe korteks verwerk ouditiewe inligting wat inkom, terwyl die visuele korteks dit wat jy sien, hanteer.

3.1 Neurone en sinapse

'n Groot aantal neurone is kommunikasiekanale vir die oordra en hantering of verwerking van die inligting wat beskikbaar is. Die neurone skakel aanmekaar via sinapse. Ons word met 'n groot aantal neurone gebore, baie meer as wat ons nodig het vir ons spesifieke behoeftes en geleidelik verdwyn onnodiges of hulle word verwerp. Die mens se brein bevat omtrent 10^{11} neurone. Elkeen van die neurone het so gemiddeld 1 000 sinapse wat die neurone op allerlei maniere aanmekaar (oorkruis of in lengte) met mekaar verbind. Ongeveer op sesjarige leeftyd, wanneer kinders skool toe gaan, verdwyn neurone wat nie gebruik hoef te word nie of geen funksies verrig nie, teen 'n enorme tempo, soms byna 100 000 per sekonde op sekere tye (Huttenlocher, 1964). Neurone wat "hoog in aanvraag is," vorm 'n bondel en die sinapse werk meer effektief weens die veelvuldige gebruik van die aksie. Dit is dan eintlik die gevolg van leer en oefening. Onnodig om te sê dat taal oefening, ingesluit begripsvaardigheid, lees oefeninge, wiskundige oefeninge en ander skolastiese oefeninge in die stadium nie afgeskeep kan word nie.

3.2 Wat doen die neurone?

Daar is vyf basisbeginsels vir hulle konnektivistiese funksies:

1. Neurone integreer inligting. Hulle ontvang die inset/invoer van enige bron en stuur dit verder na die volgende neuron en kan uiteindelik die doelpunt tot verdere aksie aktiveer.

2. Hulle vervul hierdie taak deur middel van die aksione wat ontvang is deur verskille aan te bring in die polsfrekwensie van 'n soort elektriese stroom in die volgende neuron of die uiteindelige doelwit.
3. Daar bestaan 'n geslaagde struktuur in en van die brein.
4. Die krag van die sinaptiese verbinding tussen die neurone bepaal die invloed van een neuron op 'n ander (en daarin lê die sinaptiese plastisiteit).
5. Leer word bereik deur verandering (= hier groei) in die krag van die sinaptiese verbinding tussen neurone.

In 2002 was Bergstein en Grootendorst (neurochirurge) verplig om 'n driejarige dogter se linkerdeel (helfte) van die brein te verwyder as gevolg van 'n ernstige kroniese harsingontsteking (hemisfeer-ektomie). Die pasiënt sou nie meer kon praat of gesproke taal verstaan het nie, die regterdeel van die liggaam sou permanent verlam gebly het en visuele inligting aan die linkerkant sou verlore gewees het as dit op volwasse leeftyd gebeur het. 'n Paar jaar (tans) na die operasie, is daar niks verkeerd met die meisie nie. Sy het byna volkome herstel na 'n aanvanklike regse verlamming. Daar is geen sprake van kognitiewe defekte nie. Sy praat twee tale vlot en ontwikkel normaal verder. Die konnektiwiteitspatrone en plastisiteit sonder fisiese inwerking van neuronsenders is 'n dramatiese illustrasie hiervan (Den Boer, 2003:146).

Pascual-Leone et al het die leer van Braille ondersoek (Pascual-Leone *et al.*, 1993:33-37). Daar is met behulp van TMS (transkraniale magnetiese stimulasie) die kortikale verteenwoordiging van die vingers by twee groepe blinde proefpersone ondersoek. Die een groep proefpersone het vroeg in hulle kinderjare Braille geleer en die ander op volwasse leeftyd. Die linkerhand word normaalweg gebruik vir die leer van Braille. Die effek van die leerproses op die linker- of regter harsingshelfte kon dus vasgestel word. Daar was geen verskil in die linker en regter kortikale verteenwoordiging van die hand by die groep volwasse leerders nie. Daar was by die ander groep 'n sterk toename in kortikale verteenwoordiging van die vingers en die regter breinhelfte (wat die linkerhand bestuur) in vergelyking met die eerste groep.

Plastiese veranderings wat saamhang met die prestasie tydens die leer van Braille, het dus plaasgevind. Die tweede belangrike bevinding is dat hierdie plastiese veranderings plaasvind in die visuele korteks. Taktiele stimulasie word nou verteenwoordig in die visuele harsingsgebiede, terwyl by mense wat tevore kon sien die taktiele stimulus van die vingers nooit in die visuele korteks verteenwoordig word nie (Pascual-Leone, 1993:33-37).

By mense wat musiek leer en beoefen, het soortgelyke bevindings voorgekom. Dit raak ook veranderings in die orbitofrontale korteks, die amigdala en dele van die prefrontale korteks, dus gebiede betrokke by emosie, motivering en beloning (Pascual-Leone, 2001:315-329).

Die brein is 'n sisteem in wording wat op grond van inligting uit die omgewing, binne bepaalde genetiese grense, oor die vermoë en vryheid beskik om verskillende vorme aan te neem en funksies van ander onderdele van die brein oor te neem. Die omgewing en die ontwikkeling van die brein kan nie van mekaar geskei word nie. Die nuutvorming van neurone, neurogenese, speel 'n belangrike rol.

3.3 Navorsing oor die effek van stresvolle stimuli op die brein

Die meeste ondersoeke wat gedoen is oor die gedragseffekte van die uitwerking van stresvolle omstandighede soos dit toegelig word deur die neuro-endokriene biochemie, is gedoen met

diere (van slakke soos die *aplysia*, tot rotte en ape). Die insigte wat dit opgelewer het, het lig gewerp op die uitwerking van traumatiserende ervarings waaraan mense blootgestel is – soos oorlogsituasies en mishandeling.

Huether (1998) het die volgende bruikbare definisie voorgestel vir 'n omgewingsvariant wat as stresvol beskou word: *Die subjektiewe waarneming en interpretasie van subtiële en twyfelagtige veranderings in die omgewing in ooglopende teenstelling met verwagtings, oortuigings of implisiete aannames wat 'n individu het oor die wêreld op grond van vroeëre ervarings* (my vertaling).

In 'n ondersoek wat in weeshuise in Roemenië gedoen is aan die begin van die vorige eeu, blyk dit dat slegs 45% van die kinders wat daar opgeneem is, bly leef het. Dit was toe nog nie algemeen bekend dat naas goeie higiëne, liefdevolle sorg so belangrik is vir goeie ontwikkeling nie. Die kinders wat wel oorleef het, het ernstige gedragsteurnisse getoon soos passiwiteit, apatie, aandagversteurings, patologiese verleentheid en gebrekkige sosiale gedrag. Baie het kognitiewe wrakke geword, die gevolg van swak ontwikkelde limbiese kerne.

Den Boer beweer (2003:103): “Er is ook bij mensen voldoende evidentie voor de stelling dat vele aspecten van iemands sociaal-emotioneel functioneren negatief beïnvloed worden door verwaarlozing, misbruik en tijdelijke separatie van de moeder”. 'n Koerantopskrif in *The New York Times* (10 Julie 2005:1 & 2) lui: “When nobody protects the children: Romanian Law Traps Orphans In Institutions”. Die berig handel oor 'n nuwe wet oor die “protection and promotion of the rights of the child” wat nie veel gedoen het om die lot van Vasile, 'n sewejarige, wat sy lewe in 'n weeshuis moes deurbring, te verbeter nie. Voor 'n Amerikaanse dame hom kon aanneem, is die wet verander om internasionale aanneming te verbied. Tienduisende kinders het in die sogenaamde Leaganes beland waar hulle tot hul derde jaar gehou is. Hulle het na 'n tyd van maternale deprivasie 'n ernstige groei-agterstand beleef; kon nouliks praat en was sosiaal wanaangepas.

By een groep van 111 Roemeense weeskinders, wat voor hul derde jaar uit hulle benarde situasie bevry is en by liefdevolle gesinne uitgeplaas is, is darem iets van die skade herstel. Die een helfte van die kinders is binne 'n half jaar na hul geboorte in pleeggesinne geplaas. Die ander helfte van tussen ses maande en twee jaar, het na vier jaar 'n aansienlike agterstand getoon in hul kognitiewe en emosionele ontwikkeling: die kinders kon skaars geheg raak aan ander mense, hulle IK's was laag, aandagversteurings is getoon, daar was taalontwikkelingsagterstande asook fyn motoriese versteurings. Wanneer kinders verwaarloos word, ook in Eldoradopark waar een *Mutter* na 56 leerders moet omsien, kan dit wat hier verduidelik word, gebeur.

Wat hier beskryf is, is neorobiologiese veranderings as gevolg van verwaarloosing. Uit die navorsing is dit duidelik dat die brein kleiner word by uiterste gevalle van verwaarloosing. Die slotsom van die ondersoek na die effek van sosiale en veral moederlike deprivasie is: *Ohne Mutter geht es nicht* (Sonder moeder kan dit nie).

Die psigo-analitikus, Spitz (1945; 1947), het in die veertigerjare van die vorige eeu baanbrekerswerk gedoen met sy ondersoeke met twee groepe kinders jonger as twee jaar. Die eerste groep kinders is opgeneem in 'n verpleeginrigting wat verbonde was aan 'n vrouegevangenis. Omdat die moeders gevangenes was, kon hulle slegs enkele ure per dag hul

kinders versorg. Die tweede groep het uit babas bestaan wat direk na hul geboorte, vrywillig verlaat is en in 'n weeshuis moes grootword. Daar was nouliks kontak met die kinders in die weeshuis (Den Boer, 2003:103).

In sy opvolgondersoek, het Spitz gevind dat die kinders wat hul eerste jaar in die weeshuis deurgebring het, ernstige ontwikkelingsagterstande gehad het. Hy beskryf drie fases in die gedrag van die kinders. Die eerste fase bestaan uit protesterende gedrag van die kinders en is gekenmerk deur heftige huilbuie en 'n geroep na hul moeders. Tydens die tweede fase was daar wanhoop in die kinders se gedrag. Daar is opgehou met huil en die kinders het belangstelling in hul omgewing verloor. In die derde fase reageer die kinders nouliks vrywillig op toenadering van die verpleegkundiges en sit ure lank voor hulle en uitstaar met versterkte uitdrukkings. In hul tweede en derde jare in die weeshuis, het hulle 'n sterk agterstand getoon ten opsigte van die kinders in die verpleeginrigting wat hul moeders gesien het. Slegs twee kinders uit die 26 in die weeshuis kon loop, hulle was meer vatbaar vir infeksies en hul spraakvermoë was nouliks ontwikkel. Minder verpleegkundiges in die weeshuise het tot gevolg gehad dat die babas minder persoonlike aandag ontvang het. Minder onderwyseresse in die skole beteken dat kinders met minder persoonlike aandag tevrede moet wees.

Die rol wat moeders speel in die kind se ontwikkeling, kan nie onderskat word nie. Grootmoeders moet dikwels die rol by moeders oorneem waar moeders nie teenwoordig kan wees nie (Craig, 1985; Kok, 1986). Die gebrek aan moederlike sorg of 'n tekort daaraan, het 'n negatiewe effek op die kognitiewe en sosiale ontwikkeling van jong kinders. Die vraag ontstaan of dieselfde faktore 'n rol speel in die voorskoolse ontwikkeling van party van die kinders. Onderwyseresse, veral die in die aanvangsklasse, erf dus nie net leerders met taalagterstande uit die gemeenskappe wanneer die kinders die ontwikkelingsprosesse in skole voortsit nie, maar ook leerders wat benadeel is deur die afwesigheid van hul moeders. Leerders in skole is van onderwyseresse afhanklik om die belangrike rol van middelaar te vertolk. Dit is om hierdie redes dat 'n beroep op die Departement van Onderwys gedoen word om die opvoeder-leerder-verhouding so te verminder dat leerders uit benadeelde agtergronde en gemeenskappe meer persoonlike aandag van hul opvoeders kan ontvang.

4. Vroue en opvoeding

Vygotsky (1962) noem dit dat die moeder so in voeling is met haar kind se kognitiewe ontwikkeling, dat sy weet wanneer die kind gereed is om die volgende stap van ontwikkeling te betree en hoe om haar/hom daardeur te begelei. Hy noem dit die Sone van proksimale ontwikkeling. Moeders en grootmoeders, onder omstandighede waar oumas die versorgingsrol by moeders oorneem, gebruik vereenvoudigde registers soos Charles Ferguson die register noem waardeur daar met babas kommunikeer word. Die algemeen aanvaarbare benaming vir die vereenvoudigde taal is babataal of moederees (Vorster, 1981:1). Catherine Snow (1974) verwys na vereenvoudigde registers as sy praat van die moeder se aanpassing by die kind se vlak van kognitiewe ontwikkeling. Haar gevolgtrekking is dat vereenvoudigde taal kardinaal is vir taalverwerwing. Moeder-en-kind-gesprekke is soos klein taallessies met baie herhaling en uitbreiding. Is dit nie ook wat laerskoolleerders nodig het nie, veral die wat in die grondslagfase by skole aansluit sonder dat hulle die skool se tale verstaan of kan praat?

Vroeë ontwikkeling by kinders kan nie losgemaak word van die versorger se kultuur en sosio-ekonomiese omstandighede nie. Kinders is op ongeveer ses jaar meer vatbaar vir die formele invoer van inligting uit die omgewing, in hierdie geval die skool en hulle is dan skoolgereed. Die laerskoolonderwyseres vervang dan die rol van bemiddelaar en moet die rol van versorger op skool voortsit wat nie sonder die verskaffing van liefde, warmte en visuele kontak kan gebeur nie. In die meeste gevalle in Eldoradopark, kom onderwyseresse uit 'n ander kultuur as van die leerders.

Die slotsom van die ondersoek na die effek van sosiale en veral maternale deprivasie of verwaarlosing is: *Ohne Mutter geht es nicht* (Sonder moeder kan dit nie). Daar kan dus in die onderwys gesê word: “sonder onderwyseresse, veral die in die grondslagfaseklasse, kan dit nie”.

Vroue se rol in die opvoedingsproses mag nie geringgeskat word nie. Onderwyseresse se werk in die klaskamer kan net betekenisvol wees as kinders liefdevolle aandag van hulle ontvang sonder dat van die kinders emosionele en kognitiewe verwaarlosing beleef. In navorsing wat in 'n Roemeense weeshuis gedoen is met babas tussen 2 en 9 maande, was die versorger-kind-verhouding 1 tot 20. Daar is besluit om die babas gereelde kontak te gee. Die versorger-kind-verhouding is by een groep verander na een tot vier met die opdrag dat die versorger die kind meer gereeld en liefdevol moet aanraak. Daar was 'n indrukwekkende verskil na dertien maande toe dit blyk dat die groei-agterstand ingehaal is. Die kinders kon praat en hul kognitiewe en motoriese ontwikkeling was byna normaal. Toe die begroting besnoei is en die versorger-kind-verhouding weer 1 tot 20 geword het, het die kinders in die intervensiegroep onmiddellik weer teruggeval (Den Boer, 2003:104). Die ondervinding in die onderwys is dat leerders in klasse van dertig en minder leerders, soos in Suid-Afrikaanse privaat en voormalige model C-skole die geval is, meer persoonlike aandag van hul onderwyseresse ontvang. Waarom kan dieselfde nie in Staatskole gebeur nie? Is “opvoederdeprivasie” nie verantwoordelik vir die lae “slaagsyfer” in veral graad 3 en 6 nie?

Gee opvoeders die geleentheid om insette te lewer en erkenning vir hul praktiese ervaring voor nuwe kurrikulums en ander opvoedings-aangeleenthede geïmplementeer word, ongeag van die status, ras of geslag van die opvoeders en ter wille van die land en die leerders se vooruitgang. Leerders word benadeel wanneer vroue in die onderwys se insigte en ervaring nie op besluitnemingsvlak en bestuursvlak gebruik en geïmplementeer word nie. Daar moet opgetree word om die uitdagings wat vroue en ander opvoeders ondervind, te probeer oplos.

Die Instituut vir Demokrasie in Suid-Afrika (Idasa) sê in 'n oorsigverslag oor die nasionale en provinsiale onderwysbegrotings: “Daar is min te sien van me. Naledi Pandor, Minister van Onderwys, se verbintenis om onderwysers deel van gehalte-verbetering te maak omdat daar nie meer geld in hulle belê word nie” (*Beeld*, 2006:4).

5. Slotopmerkings

Soos in hierdie artikel uiteengesit is, het Den Boer (2003) waardevolle werk in die buiteland gedoen in die neurofilosofie oor die brein, stres en leer wat insiggewend is en deur amptenare in diens van die Departement van Onderwys geraadpleeg moet word sodat hulle beter kan verstaan wat die sosio-emosionele behoeftes van leerders is. Sosiaal-emosionele kontak is vir jong kinders onontbeerlik vir die ontwikkeling van sosiale vaardighede daarom dat

laerskoolopvoeders met baie minder as 40 leerders per klas moet werk. Emosionele en liefdevolle kontak (verkieklik deur die moeder en later die onderwyseres) is 'n basisvoorwaarde vir optimale ontwikkeling. Dié liefdevolle gehegtheid blyk noodsaaklik te wees om in staat te wees om normale betrekings met die medemens te kan onderhou. Dit wil voorkom asof die senustelsel “weet” dat dit belangrik is vir goeie ontwikkeling.

Daar is reeds waardevolle navorsing in en buite Suid-Afrika gedoen, wat beter benut behoort te word, deur navorsers soos Carol Macdonald met die Threshold Project (1990) en Kathleen Heugh en Wolff met die ADEA-verslag (2005), oor aspekte rakende die land se onderwysvraagstukke. Die Departement van Onderwys moet bestaande navorsing gebruik om die uitdagings in die onderwys die hoof te bied. Ook moet die insig en ervaring van dames in die skole, op besluitnemingsvlak in die Departement van Onderwys, beter benut word. Dit gebeur nie op die oomblik nie. Net dames is in die grondslagfaseklasse gevind tydens my ondersoek.

VERWYSINGS

ADEA/GTZ/Commonwealth Secretariat/UIE. 2005. *Optimizing learning and education in Africa – the language factor*. (Konsepsverslag waarvan die ondersoek voltooi is, maar besprekings nog nie afgehandel is nie.)

Aitchison, J. 1989. *The articulate mammal: An introduction to Psycholinguistics*. New York: Routledge.

Allie, J. 2008. *Benadeling van leerders en opvoeders in laerskole in Eldoradopark: 'n krities-linguistiese perspektief*. Ongepubliseerde magisterverhandeling. Johannesburg: Universiteit van Johannesburg.

Baldauf, R. & Kaplan, R. (eds.). 2004. *Language planning & policy: Africa, Vol. 1 Botswana, Malawi, Mozambique and South Africa*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Beeld. 4 September 2006.

Craig, A.P. 1985. *Mothers and children: An analysis of change*. Ongepubliseerde doktorsproefskrif. Durban: University of Natal.

Davie, E. 2005. *Unchain the child – Abolish compulsory schooling laws*. Johannesburg: Free Market Foundation.

Den Boer, J.A. 2003. *Neurofilosofie*. Amsterdam: P&F Boom.

Department of Education. 1997. *Curriculum 2005: Lifelong learning for the 21st Century*. Pretoria: National Department of Education. Department of Education. 2002. *Revised National Curriculum Statement, Grades R - 9 Schools' Policy*. Pretoria: Department of Education.

Department of Education. 2005. *National Curriculum Statement, Grades R - 9, Parents' Guide*. Pretoria: National Department of Education.

Gauteng Department of Education. 2006. *Grade 6 Systemic Evaluation Report*. Ongepubliseerde verslag.

Giliomee, H., Heese, C. & Schlemmer, L. 2005. TABOK-Finale verslag. *Afrikaansmediumonderrig op skool en van die menings van ouers in alle gemeenskappe oor die huidige stand van skoolonderwys*. Stellenbosch: Naspers.

Heugh, K., Siegruhn, A. & Pluddeman, P. 1995. (eds.). *Multilingual education for South Africa*. Johannesburg: Heineman.

Huether, G. 1998. Stress and the adaptive self-organization of neuronal connectivity during early childhood. *International Journal of Developmental Neuroscience*, 16: 297-306.

- Huether, G. 1998. In McEwen, B.S. & Wingfield, J.A. 2003. The concept of allostasis in biology and biomedicine. *Hormones and Behavior* 43(2 -15).
- Huttenlocher, P.R. 1964. Synapse elimination and plasticity in developing human cerebral cortex. *American Journal of Mental Deficiency*, 88: 488-496.
- Kok, A. 1986. *The zone van proximal development: From another perspective*. Ongepubliseerde verhandeling. Durban: University of Natal.
- Langtag. 1996. *Towards a national Language Plan for South Africa: Final Report of the language plan task group*. Pretoria: State language services.
- Language Policy Research Group of the National Education Policy Investigation (NEPI), 1992. *Language policies for medium of instruction: an information document for discussion by parents, teachers and principals*. ELTIC Reporter, 16 (2 & 3): 4-16.
- Luckett, K. 1992. *National Additive Bilingualism*. NEPI Working Paper. Ongepubliseerde verslag.
- Macdonald, C. 1990. *The threshold project Report Soling* 17 - 20. Pretoria: HSRC.
- Miller, R., Pascal-Leone, J., Campbell, C. & Juckes, T. 1985. *Learning and development: A neo-Piagetian cross-cultural analysis*. Ongepubliseerde dokument. Durban: University of Natal.
- Pan South African Language Board. 2000. *Language use and language interaction in South Africa: A national sociolinguistic survey*. Pretoria: MarkData (Pty) Ltd.
- Pascual-Leone, J. 1970. A mathematical model for the transition rule in Piaget's developmental stages. *Acta Psychologica*, 32: 91 - 345.
- Pascual-Leone, A., Cammarota, A., Wassermann, E., Basil-Neto, J.P., Cohen, L.G. & Hallett, M. 1993. Modulation of motor cortical outputs to the reading hand of Braille readers. *Annals of neurology*, 34: 33- 37.
- Pascual-Leone, A. 2001. The brain that plays music and is changed by it. *Annals New York Academy of Sciences*, 930: 315-329.
- Ricento, T. 2000. *Ideology, politics and language policies: Focus on English*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Snow, C.E., Barnes, W., Chandler, J., Goodman I.F. & Hemphill, L. 1991. *Unfulfilled expectations: Home and school influences on literacy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Snow, C. & Sokolov, J.L. (eds). 1994. *Handbook of research in language development using CHILDES*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Spitz, R.A. 1945. Hospitalism: an inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood. *Psychoanalytic Study of the Child*, 1: 53-74.
- Spitz, R.A. 1946. Hospitalism: a follow-up report on an investigation described in volume 1, 1945. *Psychoanalytic Study of the Child*, 2: 113 - 117.
- Spitz, R.A. & Wolf, K. 1947. Analytic depression: an inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood, *II Psychoanalytic Study of the Child*, 2: 313 - 342.
- Sunday Times*. 1 June 1997.
- Sunday Times*. 4 January 2004.
- The New York Times*. 10 July 2005.
- Time*. 28 February 2005.
- Vorster, J. 1981. 'n Paar aspekte van Afrikaanse "Motherese." Suid-Afrikaanse Instituut vir Psigologiese en Psigometriese Navorsing. *Referaat gelewer by die Suid-Afrikaanse Linguistiese Vereniging. Universiteit van Wes-Kaapland*: 21-22 Januarie.

- Vyas, A., Mitra, R., Shankaranarayana Rao, B.S. & Chattarji, S. (2002): Chronic stress induces contrasting patterns of dendritic remodelling in hippocampal and amygdaloid neurons. *The Journal of Neuroscience*, 22: 6810-6818.
- Vygotsky, L. 1962. Bearne, E. (red.). 1998. *Use of language across the primary curriculum*. London: Routledge.
- Wolff, H. 2005. the language factor in discourse on development and education in Africa. Paper presented at the Symposium on Language for Development in Africa, held at Moi University, Eldoret, Kenya, June 1-3, 2005. (Ongepubliseer)
-

ABOUT THE AUTHOR

Jane Allie

Departement Linguistiek en Literatuurwetenskap
Universiteit van Johannesburg
Auckland Park Kingsway Kampus
Auckland Park
2006
Email: janealli@worldonline.co.za